

Områdets navn

Spålen-Katnosa

Referansedata

Fylke: Buskerud
Kommune: Ringerike
Registrant: Frode Løset, Ragnhild Heimstad og Marthe Røgeberg
Dato feltreg: 16.-18.08.2011
Kartblad: 1815-2

UTM sentralpunkt: Ø 0253347 N 6674518
Vegetasjonssone: Mellomboreal sone
Areal: 4318 daa.
Høyde over havet: ca 450-618 m.
Naturverdi: Regionalt verdifullt ** (***)
Friluftsverdi: Skog 2,83, landskap 3,51 og opplevelse 12.

Sammendrag

Spålen-Katnosa ligger øst i Ringerike kommune, Buskerud, helt på grensa til Lunner (Oppland) og Oslo kommuner. Området ligger om lag 6 km nordøst for Oppkuven og 9 km vest for Stryken. Området grenser i vest til Spålen-Katnosa naturreservat som utgjør 18 km².

Bortsett fra områdene syd for Katnosdammen, ligger størsteparten av området over 500 moh med Sandbekkmana som høyeste punkt 618 moh. Området består for en stor del av rolige koller og høydepartier med en del mindre vann og med større myrområder. I sør, øst og delvis i vest er det brattere lier med en del bratte tverrdaler.

Gran er totalt dominerende som treslag. Det er noe bjørk og en del områder, særlig i SV med større innslag av furuskog med til dels storvokste enkelttrær. Blåbærgranskog er dominerende vegetasjonstype. I rikere områder finnes småbregnegranskog og det er også innslag av noe høgstaudegranskog. Myrene er fattige.

Skogen domineres av gammel gran. Det er lite store dimensjoner. Det er stedvis mye død, alle nedbrytningsfaser, men trolig mest i middels. Skogen er noe fragmentert gjennom tidligere hogster flere steder og verneforslaget grenser mange steder inntil tidligere større hogstflater.

Det er registrert 8 kjerneområder, alle "gammel granskog". Artsmangfoldet er rikt i forhold til sopp- og lavararter knyttet til død ved. De sterkt truede artene huldrestry og lappkjuke finnes flere steder i området. Det er særlig rike forekomster av huldrestry øst i området. De to sårbare artene trådrag og kort trollskjegg er alle påvist, sammen med et stort antall nær truede arter og indikatorarter.

Området scorer relativt lavt på urørthet i og med at området er omgitt av yngre skog over store strekninger og er noe påvirket av tidligere hogster. Det scorer også lavt på arrondering, middels på variasjon og rikhet av vegetasjon. Artsmangfold scorer høyt pga mange registrerte truede arter og indikatorarter og stedvis mye død ved både i forhold til mengde og kontinuitet. Samlet verdi for området er vurdert til regionalt verdifullt ** (nasjonalt verdifullt ***).

I forhold til mangelanalysen i skogvernet, oppfylles i noen grad for ønsket om store skogområder, men i liten grad mangler i forhold til behovet for å verne rikere skogtyper i mellomboreal sone. Området oppfyller imidlertid mangler i forhold til områder med store og viktige forekomster av rødlistearter.

Feltarbeidet

Området ble inventert 16.-18.08. 2011 med fem dagsverk. Varierte værforhold, fra jevnt regnvær til oppholdsvær med sol. Området anses tilfredsstillende dekket.

Utvelgelse av området

Store deler av området er foreslått av Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA 2011). NOA omtaler området i delene Høggkollen, Krokløken, Sandbekkmana, Tvetjerna og Åbortjernshøgda. Høggkollen omtales som et område med stor aldersvariasjon i skog som gir grunnlag for varierte skogsrom og fin opplevelse av vann. Krokløken preges av klipper og gammelskog og Sandbekkmana som et markant toppområde med svært mange gamle trær. Tvetjerna er beskrevet som et område med storvokst granskog med et mangfold av skjeggglav og sopp og Åbortjernshøgda med eldgammel gran- og furuskog med dype søkk og vide myrer.

Friluftsverdier

Katnosa, Spålen, Sandungen og Svarten er svært kjente friluftsområder i Marka sommer som vinter. Utredningsområdet ligger mellom hovedløypene som forbinder disse kjente områdene i Marka. Det er derfor ingen spormaskinkjorte skiløyper som krysser området og hovedskiløypa fra Sandungen til Katnosa går langs Storløken, like øst for Katnosdammen i kanten av området i øst. Hovedløypa fra Katnosa til Spålen går nord for Spålselva og over isen til Katnosa. I vest går det skiløype ned Styggdalen fra Spålen til Svarten. Den eneste oppkjørte skiløypa gjennom området er en scooterkjørt løype som går fra Spålsdammen sør for Finnerudsetra, forbi Tvetjerna og Bjønnputten videre mellom Rolighaugen og Sandbekkmana før den svinger sørover mellom Velohøgda og Fagerliflaka og ned til Vesle Sandungen. For de som virkelig vil bli kjent i større deler av utredningsområdet, er dette en grei løype vinterstid.

Av sommerløyper går det blåmerka stier over Tvetjernhøgda i vest og ned til Styggdalen. Det går også blåmerka sti fra Spålsdammen langs Spålselva innenfor verneforslaget, videre nord for Høgkollen og via Fagerlisetra til Katnosdammen. Det er også en god del andre tråkk i terrenget.

Det er flere mindre vann innenfor utredningsområdet. På Abortjernhøgda ligger Hundtjern, mens Tvetjerna i NV er to avlange vann, omgitt av svært gammel granskog. I området Sandbekkmana til Rolighaugen er det større myrområder med mindre småtjern. I nord ligger Krokløken som er en avsnøring av Katnosaelva.

Området er tilgjengelig via bommede skogsbilveier til Svarten og Styggdalen i vest og via avstikkere fra hovedveien mellom Sandungen og Langlia på skogsveger til Bjønnputten og til Velohøgda. Området er også tilgjengelig langs veien mellom Sandungen og Katnosa. Det går en vei fra Krokløken vestover inn i området. Fra Katnosa er det skogsbilvei videre mot Gjerdningen og derfra til Harestua.

I kanten av verneforslaget i øst ved Katnosa ligger hytta "Katnosdammen" vakkert til ved utløpet av Katnosa. Hytta hørte opprinnelig til Vann og avløpsetaten i Oslo kommune, men er overtatt av DNT. Den har ca. 20 sengeplasser og er en av de mest populære hyttene i hele Marka. Én km lenger nord ligger Katnosa Gård som har servering for turfolk i helgene vinterstid. Historisk har Katnosdammen hatt stor betydning i forbindelse med tømmerfløting i markavassdragene. Store mengder tømmer er gjennom årene sendt utfor dammen, og vika nord for dammen heter betegnende nok Leveringsvika.

Omgivelsene til verneforslaget er altså svært populære friluftsområder, mens områdene innenfor verneforslaget er langt mindre brukt.

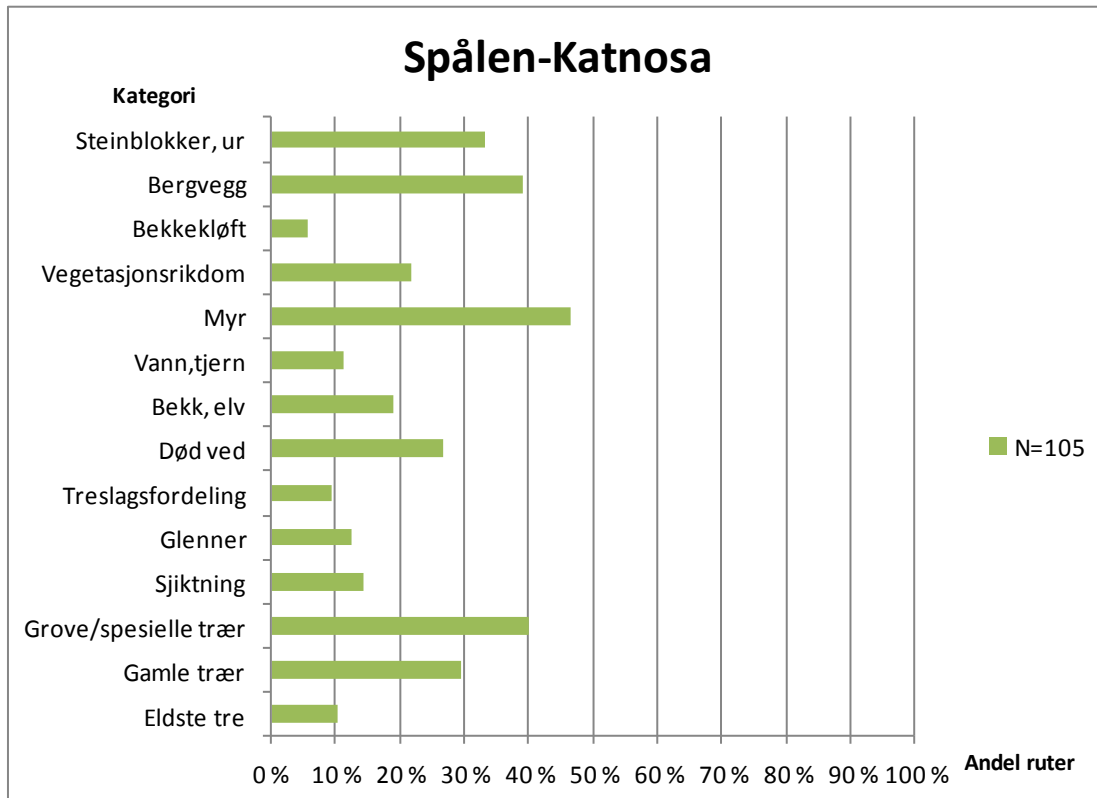
Verdisetting etter rutenettmetoden

105 ruter er undersøkt. Området scorer litt over middels på skogelementer (2,83). Om lag 40 % av rutene gir utslag på grove og spesielle trær og 30 % på gamle trær. 10 % av rutene scorer på eldstre og rundt 25 % av rutene inneholder død ved. Gran dominerer totalt som treslag og kun 10 % av rutene har utslag på treslagsfordeling med større volumandel enn 10 % av andre treslag. Det er forholdsvis lite glenner og lite sjiktet skog.

Når det gjelder landskapselementer, ligger området ganske høyt (3,51). Størst utslag gjør myr, som finnes i tilknytning til 46 % av rutene. Bergvegger og steinblokker, ur forekommer også i hhv. 40 og 33 % rutene, men det er få bekkeløfter. Vann/tjern forekommer i 10 % og bekker i ca 20 % av rutene. Rikere vegetasjonstyper inngår i ca 22 %.

Spålen-Katnosa scorer relativt høyt på opplevelsesdimensjonen (12). I rutenettmetoden gjenspeiler dette først og fremst et område med variert terreng, flere registrerte viktige naturtyper og registrerte kulturminner. I tillegg gjør det noe utslag fra rike vegetasjonstyper, men lite fra merka stier og løyper. Verneforslaget ligger nært populære friluftslivsområder og destinasjoner, men det er et lite utbredt stinett inne i selve verneforslaget.

Rutenettmetoden fanger ikke opp tilgjengelighet. Området sør for Spålen – Katnosa har flere gode adkomstpunkt (skiløyper, skogsbilveier), men selve området innenfor verneforslaget er til dels meget ulendt og lite tilgjengelig for friluftsliv. Den høye verdien kan derfor delvis skyldes at området er stort, noe som vil påvirke utslaget på skalaen.

Figuren viser hvor stor andel av kriteriesettene for skogelementer og landskapselementer som er oppfylt innenfor ruter på 10 daa i undersøkelsesområdet. N = 105.

Naturverdier

Tidligere undersøkelser

Det har vært stort fokus på Spålen-Katnosaområdet i skogvernsammenheng tidligere, men da hovedsakelig med fokus på områdene nord og vest for utredningsområdet, som nå inngår i Spålen-Katnosa naturreservat.

I Naturvärdesinventering av skogar i Oslo Nordmark (Svantesson 2009) er det beskrevet flere kjerneområder innenfor verneforslaget. Aktuelle områder som omtales i denne rapporten er Krokløken, Velohøgda, Åbortjernhøgda, Tvetjerna og Tvetjernputten. Mange av artsregistreringene i Artskart er fra denne undersøkelsen.

Det finnes mange belegg fra området i Artskart. Registreringene er hovedsakelig gjort av Erlend Rolstad i 1995 samt av Svantesson i 2009 (Svantesson 2009). Sterkt truet huldresty og lappkjuke er funnet på flere lokaliteter innenfor området. I tillegg er rødlistearter som rosenkjuke, duftskinn, rynkeskinn, svartsonekjuke gammelgranskål, trådrag, sprikeskjegg, gubbeskjegg og trådrag registrert innenfor verneforslaget.

Sju kjerneområder for huldresty og et punkt for trådrag er avgrenset innenfor verneforslaget (Rolstad, E. pers. medd.). Disse dataene er fra 1995-96.

I Naturbase er det registrert et svært viktig kjerneområde med gammel barskog, Rolighaugen Ø. Et spillområde for storfugl er også påvist ved Åbortjernhøgda. Den vestlige avgrensingen av verneforslaget grenser mot Spålen-Katnosa naturreservat.

Det er ikke registrert noen MIS – områder inne i verneforslaget.

To små områder innenfor verneforslaget er administrativt fredet av grunneier Løvenskiold Vækerø. Disse ligger ved Bjørnputten og sør for Krokløken. I tillegg ligger et administrativt fredet område rett utenfor verneforslaget sørvest for Velohøgda.

Beliggenhet

Spålen-Katnosa ligger øst i Ringerike kommune, Buskerud, helt på grensa til Lunner (Oppland) og Oslo kommuner. Området ligger om lag 6 km nordøst for Oppkuven og 9 km vest for Stryken. Området grenser i vest til Spålen-Katnosa naturreservat som utgjør 18 km². Verneforslaget er ringformet og utgjør store deler av det høyereliggende massivet sør og sørvest for Katnosa som består av Velohøgda, Fagerliflaka, Sandbekkmana/Høgflaka, Åbortjernshøgda, Tvetjernshøgda, Brentebråtåsen og Høggollen.

Naturgrunnlag

Topografi

Med unntak av Krokløken på ca. 450 moh, ligger størsteparten av området over 500 moh. De store myrpartiene mellom Velohøgda og Rolighaugen ligger på 520 m og oppover. Sandbekkmana går opp i 618 moh og er den høyeste toppen i utredningsområdet. Denne delen av området preges av runde skogkledd koller og åssider, store myrkomplekser og små tjern/vann. Åssidene er mot øst og sør meget bratte med til dels dype dalsøkk mellom toppene. Åbortjernhøgda vest i området er et høydeparti omgitt av nokså bratte vestvendte lier og flere dype, daldrag i N-S retning. Hele søndre delen av Velohøgda-Sandbekkmana og Åbortjernhøgda har røff topografi, mens områdene lenger nord har stort sett rolige landformer. Området Tvetjerna- Høggollen har også slake dalsider og høydepartier med en god del myr. Høggollen helt i nord har en svært bratt vest og nord-kant, men slakere dalside mot Katnosa. Det forekommer en god del ur og bergvegger i lisdene.

Geologi

Området består hovedsakelig av monzonitt og monzodioritt (larvikitt og kjelsåsitt) og syenitt (akeritt) (www.ngu.no).

Vegetasjonsgeografi

Mellomboreal vegetasjonssone. O1 – svakt oseanisk seksjon. (Moen 1999).

Vegetasjon og treslagsfordeling

Krokløken og Velohøgda

Eldre blåbærgranskog med innslag av bærlyng- og røsslyng-blokkebærtyper representerer området ved Krokløken og Velohøgda. Spredte innslag av høgstaude-skog på små arealer langs Krokløken på nordsiden.

Høgflaka, Sandbekkmana og Åbortjernshøgda

Vegetasjonen i området domineres av blåbærgranskog med innslag av bærlyng- og røsslyng-blokkebærfuruskog på de mer grunnlendte høyereliggende partiene og på myrområdene ved Høgflaka og Bjørneputten. I store deler av området består skogen av like deler gran og furu, med et sparsomt innslag av bjørk.

Tvetjerna og Høgkollen

Gran er totalt dominerende som treslag. Det er noe bjørk, men få av store dimensjoner, og innslag av furu på enkelte myrområder. I de slake nordskråningene mot Katnosa fra Fagerlisetra mot Høgkollen er det dominans av blåbærgranskog. I nedre del av dalsider og langs enkelte bekkefar finnes småbregnegranskog. Like sør for Spålselva er det mindre partier med høgstaudegranskog, noe småbregnegranskog i liene og fattig blåbærgranskog på topppartiet.

I områdene mellom Spålselva og Tvetjerna er det noe rikere granskogstyper i nedre del av dalsidene. Det er også partier med gransumpskog. Sør for Spålselva er det en god del lauvtrær i lia vest for Høgkollen.

Åbortjernflaka

I de rikeste partiene sør og vest for Åbortjernhøgda er det små innslag av høgstaudegranskog og sumpskog. Vest for Tvetjerna mot Åbortjernhøgda øker innslaget av furu. Blåbærgranskog dominerer i liene, skogen blir mer åpen og furuinnslaget øker mot topppartiene.

Karakteristiske trekk ved karplantefloraen

I granskogen består vegetasjonen stort sett av fattig blåbærgranskog med mye sigdmose, smyle og hårfrytle. I furu-dominerte partier vokser bærlyng- og røsslyng-blokkebærvegetasjon. Innslag av linnea, maiblom og småbregner enkelte steder. I de rikere høgstaudeutformingene, står tyrihjel, turt, skogstorkenebb, mjødurt og hvitveis.

Skogstruktur, påvirkning

Krokløken og Velohøgda

Skogen domineres av gammel gran på rundt 120 år (Svantesson 2009) med innslag av bjørk og noe rogn. Skogen er stedvis åpen og noe sjiktet. Det er god forekomst av gammel gran, men sparsomt med gammel bjørk. Generelt finnes det godt med død og grov gran i området i alle nedbrytningsfaser, med en mulig overvekt av middels nedbrutte læger. Død ved av bjørk forekommer sparsomt, i mindre dimensjoner og alle nedbrytningsfaser. Det er få spor av påvirkning i denne delen av verneforslaget – kun enkelte stubber med synlig kuttflate i randsonen av verneforslaget.

Høgflaka og Sandbekkmana

Skogen er generelt gammel og domineres av gran. Skogen er åpen og det forekommer godt med eldre gran og furu, antagelig over 150 år (Svantesson 2009). Det er imidlertid ikke så mye død ved av gran og furu i dette området, men det forekommer noe grov læger i en tidlig nedbrytningsfase.

Tvetjerna og Høgkollen

Den østre delen av området mot Fagerlisetra er nokså fragmentert av tidligere store flatehogster. Det er en del vindfall i kantene og det er også en del yngre skog i lia ned mot Fagervika i Katnosa. Det er noe død ved av mindre dimensjoner, men lite nedbrutt. Likevel er det funnet huldrestry i dette området. Et bekkedrag med noe frodigere skog renner ut i Fagervika. Lenger vest mot grensa til naturreservatet, står gran av hogstklasse V med nokså mye død ved og mye hengelav. Det er spor etter stubber i hele området.

Mot Høgkollen blir skogen mer åpen og store deler av Høgkollen er gjennomhogd for noen år tilbake. I hele dette partiet har utredningsområdet sørgrense mot gamle hogstflater nord for Aretjern.

Det går en blåmerka sti gjennom området fra Fagerlisetra, nord for Høgkollen og videre langs Spålselva. I områdene vest for Høgkollen er det grøfta myrområder og det er blanding av yngre produksjonsskog og gammel skog vestover til Spålselva. Deler av dette området har innslag av noe

død ved og det er funnet flere rødlistede dødvedarter i dette området. Skogen er lite sjiktet og det er en god del bjørk i bestandene. Furu mangler i stor grad.

Det går en skogsbilvei fra Krokløken som ender like nord for Høgkollen. I tilknytning til denne veien er det større hogstflater, blant annet en som grenser til verneforslaget like vest for enden av bilvegen. I dalsida mot Tvetjerna, er det stedvis nokså gammel skog med mye hengelv. Det er bygd traktorvei og tatt ut tømmer på flere mindre flater i dalsida. Når en nærmer seg toppen av dalsida, blir boniteten lavere og skogen får et tydelig fattig blåbærskogpreg med mindre dimensjoner på trærne. Åsen vest for Tvetjerna er gammel blåbærgranskog på noe bedre mark. Området utgjør en del av et kjerneområde som går øst for N. Tvetjerna med store mengder død ved av gran og en rekke indikatorarter. Det er også gammel naturskog av gran på vestsida av Tvetjerna der det også er avmerket et kjerneområde med mye død ved.

Mellom Tvetjerna og Åbortjernhøgda grenser verneforslaget til større, gamle hogstflater og området som er foreslått vernet er stedvis smalt. Det er fortsatt gran som dominerer totalt, men langs den blåmerka stier over Tvetjernhøgda er det større innslag av til dels storvokst furu og gadd av furu. Furuinnslaget er også betydelig når en nærmer seg Åbortjernhøgda. Skogen er åpen og det er mye myr i dette området. I vestliene mot Styggdalen dominerer grana, men det er betydelig innslag av bjørk enkelte steder. Rundt Hundtjerna nord for Åbortjernhøgda, er det mange gamle hogster og spor etter flere traktorveier. Det er svært åpen skog og på hele Åbortjernhøgda finnes gamle beitefurer. Skogen nord og vest for høydepartiet er gammel og det ble funnet flere indikatorarter på død ved i området. I vestlia mot Styggdalen er det bedre bonitet og noe furuinnslag. Skogen er stedvis åpen, men med tette gransøkk innimellom. Øst for Åbortjernhøgda forsvinner furuinnslaget som var på toppartiene, når en kommer ned i den dype dalen mellom Kumyr og høgda vest for Bjønnputten. Dalen er stedvis dyp dal med steile bergvegger og det høyreist granskog med mye død ved og mye hengelv. Dalen ender like vest for Bjønnputthøgda i et område det ble funnet huldrestry under befaringen.

Endring i naturtyper

Eksisterende naturtype BN00007329 Rolighaugen Ø (Naturbase) er foreslått utvidet i vest slik at den omfatter hele kjerneområdet for huldrestry (pers. medd. Rolstad). Syv naturtypeavgrensninger er inntegnet etter Svantesson (2009). Dette gjelder Velohøgda, Krokløken, Hundtjernet SØ, Steinvollsætra, Tvetjerna, Spålselva S og Høgkollen. Naturtypelokaliteten Velohøgda er foreslått utvidet mot nordvest for å inkludere registreringer av huldrestry og lappkjuke. Naturtypelokaliteten ved Hundtjernet er også foreslått utvidet mot nordvest for å inkludere registreringer av huldrestry.

Artsmangfold

Blåbærgranskog er dominerende vegetasjonstype i hele området. Innslag av tørrere bærlyng- og røsslyng-blokkebærskog på koller og i tilknytning til myrpartiene. Myrene i området er fattige nedbørsmyrer. I de rikere områdene finnes høgstaudegranskog med tyrihjel, turt, mjødukt og skogstorkenebb samt lågurtgranskog, gransumpskog og småbregnegranskog. Det meste av det rødlistede artsmangfoldet er knyttet til vedlevende arter av sopp og lav. Sterkt truet huldrestry har noen av sine kjerneområder her og sterkt truet lappkjuke er registrert flere steder. En rekke andre arter med lavere rødlistekategori samt indikatorarter er også funnet, og mange av dem godt spredt i hele verneforslaget.

Det er tiurleiker innenfor området. Det er spor etter tretåspett på mange trær.

Kjerneområder

Nummerering henviser til kartet. Kilder: Svantesson 2009, Rolstad, E. (pers. medd.), supplert av Sweco Norge AS.

1. Rolighaugen Ø (BN00007329 + utvidelse)

Naturtype: Gammel barskog

BM verdi: A

Areal: 161 daa

UTM sone 33 sentralpunkt : Ø 0254555 N 6674944

Hoh: ca 480-555 m.

Kjerneområdet er registrert i 2000 (Naturbase; ikke oppført av hvem) og omfatter et gjenværende gammelskogområde etter omfattende flatehogst. Området er undersøkt av Rolstad i 1995 og Sweco i 2011. Lokaliteten har stor forekomst av død ved, både læger og gadder av gran og bjørk i alle dimensjoner. Vegetasjonstypen består hovedsakelig av blåbærgranskog og gransumpskog. Flere rødlistearter av vedboende sopp og lav er registrert her, blant annet sterkt truet huldresty. Delområder innen naturtypelokaliteten er angitt av Rolstad (pers. medd.) med anslagsvis 70-80 spredte trær med registrert huldresty og 6-7 trær med rikelige forekomster. Helt øst i kjerneområdet er mengden huldresty redusert med ca 50 % det siste tiåret (pers. medd. Rolstad). Huldresty ble gjenfunnet vest i området i 2011. Nær truet duftskinn, gubbeskjegg og sprikeskjegg er også registrert på Rolighaugen (Sweco 2011). Ei bekkekløft går midt i området med mye død ved. Her står fattig gransumpskog med matter av stri kråkefot, grantorvmose og storbjørnemose, men også noe rikere sig med lågurter (linnea, maiblom, skogstjerne og småbregner). Til dels rikt med kystjammemose tyder på et visst oseanisk preg. Det bør ikke hogges mer mot grensa i øst. Ved grensa i vest bør det kun hogges ved blodningshogst. Rolighaugen vurderes som et viktig refugium for huldresty og har potensiale for flere rødlistede sopp og lav tilknyttet død ved og gammel granskog. Kjerneområdet vurderes å være svært viktig (A).

2. Velohøgda

Naturtype: Gammel barskog

BM verdi: A

Areal: 360 daa

UTM sone 33 sentralpunkt: Ø 0254641 N 6674286

Hoh: ca. 540 – 578 m

Området er beskrevet av Svantesson 2009 og supplert av Sweco 2011. Dominerende vegetasjonstype er blåbærgranskog med innslag av røsslyng-blokkebærfuruskog og sumpskog. Skogen er gammel, godt sjiktet og med mange til dels svært grove grantrær. Også forekomst av grov bjørk. Mye død ved av gran, både læger og gadder i alle nedbrytningsstadier og dimensjoner. Død ved av bjørk forekommer sparsomt, men det som forekommer er grovt og i alle nedbrytningsfaser. Enkelte stubber finnes her og der i utkanten av lokaliteten.

Flere rødlistede vedboende sopp- og lavarter er registrert i området (Svantesson 2009 og Rolstad, pers. medd.). To avgrensede kjerneområder med huldresty fra 2006 (Rolstad, pers. medd.) ligger sørvest for Velohøgda. Den nordligste lokaliteten har sparsom forekomst på 10 trær (reg. i 1995, verifisert i 2006) og på 18 trær i den sørligste lokaliteten – to av trærne med rikelig forekomst. (reg. i 1995, verifisert i 2006). Videre er lappkjuke (EN), furuplett (NT), duftskinn (NT), rynkeskinn (NT), svartonekjuke (NT), gammelgranskål (NT), sprikeskjegg (NT) og gubbeskjegg (NT) registrert samt indikatorartene grønsko, piggbrodsopp, vasskjuke, randkvistlav, granstokkjuke, granrustkjuke, hyllekjuke og praktbarksopp (Svantesson 2009).

Velohøgda er et svært viktig område for mange rødlistede sopp og lav tilknyttet død ved og gammel skog, samt gode forekomster av huldresty. Området vurderes å være svært viktig (A).

3. Krokløken

Naturtype: Gammel barskog, utforming gammel granskog

BM verdi: B

Areal: 293 daa

UTM sone 33 sentralpunkt: Ø 0255249 N 6675784

Hoh: ca. 453-486 m

Området er beskrevet av Svantesson 2009 og supplert av Sweco 2011. Granskogen er generelt gammel >120 år og i feltsjiktet dominerer blåbær. Små områder av høgstaudevegetasjon i rikere deler av sumpskog nord for Krokløken. En liten myrkonglesump utgjør et annerledes innslag. Gran dominerer i hele området med innslag av bjørk. Skogen er relativt åpen med unntak av den smale stripen skog øst for tjernet og nord for tilløpsbekken med tett skog. Sparsomt med eldre bjørketrær.

Mengden død ved varierer, men generelt finnes det gode mengder død grov granved i alle nedbrytningsstadier. Noe overvekt av død granved i tidlig nedbrytningsfase. I mesteparten av området har det vært plukkhogd tidligere, men områdene langs Krokløken samt et lite område vest for og sør for Krokløken, har få/ingen spor av tidligere hogst.

Området huser en rik sopp- og lavflora knyttet til død ved og gammel skog. Nær truet gubbeskjegg finnes spredt på flere trær i området og duftskinn er relativt vanlig. Rosenkjuke (NT) er funnet på én læger vest i området og ellers er rynkeskinn (NT), gammelgranskål (NT), spikeskjegg (NT), granrustkjuke, lungenever, randkvistlav, kjøttkjuke og hyllekjuke registrert. Skogen i tilknytning til Krokløken er viktig for en rekke nær truede sopp- og lavarter. Området vurderes å være viktig, B.

4. Hundtjernet SØ

Naturtype: Gammel barskog

BM verdi: B

Areal: 44 daa

UTM sone 33 sentralpunkt: Ø 0252500 N 6673965

Hoh: ca. 540-567 m

Området er beskrevet av Svantesson (2009) og supplert av Sweco (2011). Området utgjør en dal med bratte dalsider. Det er spor etter eldre plukkhogst, men området er lite berørt av nyere hogst.

Blåbærgranskog og småbregnegranskog dominerer sammen med noe høgstaudegranskog i nedre del. Mange graner er svært storvokste. Tilgangen til død ved er god, læger finnes i alle nedbrytningsstadier. Langt trollskjegg (VU), nær truet svartonekjuke, kort trollskjegg, spikeskjegg og gubbeskjegg (vanlig i hele området) samt indikatorarter som gammelgranlav, lungenever, vasskjuke, randkvistlav, granstokkjuke, granrustkjuke og hyllekjuke forekommer. Verdien settes til B, viktig.

5. Steinvollsetra

Naturtype: Gammel barskog, utforming gammel granskog

BM verdi: B

Areal: 25 daa

UTM sone 33 sentralpunkt: Ø 0251968 N 6674786

Hoh: 510-530 m.

Området er kartlagt av Svantesson (2009) og supplert av Sweco (2011). Lite og bratt område med svært gammel granskog. Gran er dominerende treslag med noe gamle bjørker med rik lavflora. Læger forekommer i alle nedbrytningsstadier. Granene er svært grove. Soppfloraen er rik med lappkjuke (EN), rosenkjuke (VU), langt trollskjegg (VU), rynkeskinn (NT), svartonekjuke (NT) og duftskinn (NT) samt nær truede skjeggjav (kort trollskjegg, spikeskjegg og gubbeskjegg) sammen med indikatorarter som grønsko, gammelgranlav, lungenever, randkvistlav, kjøttkjuke, skrubbenever, filthinnelav og hyllekjuke. Området har et rikt arts mangfold av vedboende sopp og lav, blant annet forekomst av sterkt truet lappkjuke, to sårbare arter og flere nær truede arter. Verdien vurderes til B –viktig.

6. Tvetjerna

Naturtype: Gammel barskog, utforming gammel granskog

BM verdi: A

Areal: 168 daa

UTM sone 33 sentralpunkt: Ø 0252480 N 6675387

Hoh: ca. 530-554 m.

Området er beskrevet av Svantesson 2009 og supplert av Sweco 2011. Det består av østre og vestre dalside av Tvetjerna. Lokaliteten grenser til Spålen-Katnosa naturreservatet i nord. De to tjernene er omgitt av myr og bratte dalsider med delvis skrenter i SØ del. Skogen er gammel naturskog med grove og høyvokste grantrær. Furu mangler. Blåbærgranskog dominerer på topppartiene, lågurtgranskog og småbregner i dalsidene. Høgstaudevegetasjon innimellom. Det er mye død ved i alle nedbrytningsstadier. Særlig gjelder dette kollen på østsida av N. Tvetjerna der det har vært mye gamle vindfall. Det er spredte bjørker, men kun av små dimensjoner. Sterkt truet lappkjuke er påvist i den vestlige delen av lokaliteten og sårbar langt trollskjegg og trådragg i den østlige delen. Flere nær truet lav og sopp (Svantesson 2009) er registrert; gubbeskjegg, svartonekjuke, rynkeskinn, kort trollskjegg og gammelgranskål samt indikatorarter som kjøttkjuke, granstokkjuke, granrustkjuke, hyllekjuke, randkvistlav, praktbarksopp og grønsko.

Det går en fin, oppbygd sti i gammelskogen langs østsida av vannet. Det er merket skiløype over vannene i området. Pga. et mange rødlistede og indikatorarter inkludert forekomst av den sterkt truede lappkjuken, settes verdien til A, svært viktig.

7. Spålselva S

Naturtype: Gammel barskog, utforming gammel granskog

BM verdi: B

Areal: 106 daa

UTM sone 33 sentralpunkt: Ø 0253080 N 6675982

Hoh: 470 m.

Området er beskrevet av Svantesson 2009 og supplert av Sweco 2011. Det ligger like sør for Spålselva, like inntil naturreservatet Spålen-Katnosa. Utgjøres av næringsfattig mark som domineres av blåbærgranskog men med også noe torvmark i søndre delen vest for Høggkollen. Grantrærne er nokså gamle, men ikke særlig storvokste. Skogen er stedvis relativt åpen. Det er lite av andre treslag, men noe bjørk og litt osp. Læger forekommer i alle nedbrytningsstadier.

Av spesielle funn ble det funnet lappkjuke (EN), samt nær truet rynkeskinn, gammelgranskål og svartonekjuke. Også registrert flere indikatorarter som granrustkjuke og hyllekjuke. Verdien settes til B, viktig.

8. Høggkollen.

Naturtype: Gammel barskog, utforming gammel granskog

BM verdi: B

Areal: 120 daa

UTM sone 33 sentralpunkt: Ø 0253921 N 6676228

Hoh: 460-560 m.

Området er beskrevet av Svantesson 2009 og supplert av Sweco 2011. Det omfatter den SØ delen av Høggkollen samt et smalere parti gammel naturskog som grenser til Harpelandsvika i Katnosa. Vegetasjonstypen er blåbærgranskog på høyere partier, noe småbregnegranskog i liene og små områder med høgstaudevegetasjon i nedre del mot Katnosa. Området grenser til sørkanten av Katnosa og til Spålen-Katnosareservatet. Det er stor høydeforskjell innen området. Gran dominerer totalt som treslag og det er lite innslag av lauvtrær. Det er en god del død ved av gran stort sett i tidlige nedbrytningsstadier og mye hengelav. Det er spor etter gammel plukkhogst i hele området. I nordkanten av området går det en blåmerka sti. Av nær truede arter knyttet til død ved finnes duftskinn, svartonekjuke og gammelgranskål, gubbeskjegg og sprikeskjegg samt en rekke indikatorarter som granrustkjuke, lungenever, praktbarksopp m.fl. Verdien settes til B, viktig.

Tabell: Artsfunn fra Spålen-Katnosa (1= Rolighaugen Ø, 2= Velohøgda, 3= Krokløken, 4= Hundetjernet SØ, 5= Steinvollsætra, 6= Tvetjerna, 7= Spålselva S, 8= Høggkollen)

Norsk navn	Vit. navn	Rødlistestatus	Antall lokaliteter	Kilde	Funnet
Huldrestry	<i>Usnea longissima</i>	EN	8	Rolstad, E. 1995 og Sweco 2011	1, 2
Lappkjuke	<i>Amylocystin lapponica</i>	EN	flere	Svantesson 2009	2,5,6,7
Langt trollskjegg	<i>Bryoria tenuis</i>	VU	Noen	Svantesson 2011	4,5,6
Trådragg	<i>Ramalina thrausta</i>	VU	1	Svantesson 2009	2,6
Rosenkjuke	<i>Fomitopsis rosea</i>	NT	3	Sweco 2011	1,3,5
Kort trollskjegg	<i>Bryoria bicolor</i>	NT	Flere	Svantesson 2009	4,5,6
Gubbeskjegg	<i>Alectoria sarmentosa</i>	NT	10-talls	Svantesson 2009, Sweco 2011	Hele området
Sprikeskjegg	<i>Bryoria nadvornikiana</i>	NT	Flere	Svantesson 2009, Sweco 2011	1, 2,3,4,5,7,8
Rynkeskinn	<i>Phlebia</i>	NT	Mange	Svantesson	1,2,3,5,6,7,8

Norsk navn	Vit. navn	Rødlistestatus	Antall lokaliteter	Kilde	Funnet
	<i>centrifuga</i>			2009	
Duftskinn	<i>Cystostereum murrayii</i>	NT	Mange	Sweco 2011	1, 2,3,5,7,8
Svartsonekjuke	<i>Phellinus nigrolimitatus</i>	NT	Mange	Svantesson 2009	2,4,5,6,7,8
Gammelgranskål	<i>Pseudographis pinicola</i>	NT	Noen	Svantesson 2009	1,2,3,6,7,8
Furuplett	<i>Chaetoderma luna</i>	NT	1	Svantesson 2009	2
Lungenever	<i>Lobaria pulmonaria</i>	LC	Noen	Svantesson 2009 Sweco 2011.	1,3,4,8
Granrustkjuke	<i>Phellinus ferrugineofuscus</i>	LC	Noen	Svantesson 2009	3,4,5,6,8
Praktbarksopp	<i>Veluticeps abietina</i>	LC	Noen få	Svantesson 2009	2,6,8
Granstokkjuke	<i>Phellinus chrysoloma</i>	LC	Noen få	Svantesson 2009	1,2,3,4,5,6,8
Randkvistlav	<i>Hypogymnia vittata</i>	LC	Mange	Svantesson 2009	1,2,3,4,5,6
Kjøttkjuke	<i>Leptoporus mollis</i>	LC	Flere	Svantesson 2009	1,3,5,6
Hyllekjuke	<i>Phellinus viticola</i>	LC	Noen få	Svantesson 2009	1,2,3,4,5,6,8
Grønsko	<i>Buxbaumia viridis</i>	LC	Noen få	Svantesson 2009	2,5,6
Gammelgranlav	<i>Lecanactis abietina</i>	LC	Flere	Svantesson 2009	4,5
Skrubbennever	<i>Lobaria scrobiculata</i>	LC	Noen	Svantesson 2009	5
Filthinnelev	<i>Leptogium saturninum</i>	LC	Noen	Svantesson 2009	5
Vasskjuke	<i>Climacocystis borealis</i>	LC	Noen få	Svantesson 2009	2,4
Piggbroddsopp	<i>Asterodon ferruginosus</i>	LC	Noen få	Svantesson 2009	2
Dverggullnål	<i>Chaenotheca brachypoda</i>	LC	1	Svantesson 2009	8
Tretåspett	<i>Picoides tridactylus</i>	LC	Flere spor	Svantesson 2009	1,2,3

Avgrensning og arrondering

Forslag til vernegrense følger i stor grad fylkesmannens forslag. Det er lagt inn et alternativt forslag der en flytter vernegrensa i vest lenger opp i lia slik at områder med noe yngre skog og lite verneverdier unntas.

Vurdering og verdisetting

Tabell: Kriterier og verdisetting for kjerneområder og totalt for Spålen Katnosa. Ingen stjerner (0) betyr at verdien av kriteriet er fraværende eller ubetydelig. Strek (-) betyr ikke relevant. Se ellers kriterier for verdisetting i metodekap.

Navn	Urørthet	Størrelse	Topograf Variasjon	Vegetasjon. variasjon	Arrondering	Artsmangfold	Rike veg. typer	Død ved mengde	Død ved Kontinuitet	Treslags- fordeling	Gamle lauv- trær	Gamle bartrær	Samlet verdi
Hele området	*	**	***	**	*	***	**	***	***	*	*	***	** (***)
1. Rolighaugen Ø	**	*	**	**	*	***	*	***	**/**	*	**	***	***
2. Velohøgda	***	*	**	**/**	**	***	*	***	***	*	**	***	***
3. Krokløken	**	*	**	*	**	**	*	**	**	*	*	**	**
4. Hundtjernet SØ	***	*	**	*	**	**	**	**	**	*	*	**	**
5. Steinvollsætra	**	*	**	*	*	**	*	**	**	**	*	**	**
6. Tvetjerna	***	*	**	**	**	**	**	***	**	*	*	***	***
7. Spålselva S	**	*	*	*	*	*	*	**	**	*	*	**	**
8. Høgkollen	*	*	***	**	**	*	*	**	**	*	*	**	**

Samlet verdi for området er vurdert til regionalt vernefullt ** (nasjonalt verdifullt ***). Området scorer relativt lavt på urørthet i og med at området er omgitt av yngre skog over store strekninger og er noe påvirket av tidligere hogster. Det scorer også lavt på arrondering. Det ligger som et langs smalt område som utgjør en hestesko rundt hardt avvikede områder. Unntaket er de områdene som grenser til Spålen-Katnosa naturreservat som ved et eventuelt vern vil naturlige bli en del av et større verneområde. Variasjon i vegetasjon er middels og det samme er innslaget av rike vegetasjonstyper. Artsmangfold scorer høyt pga mange registrerte truede arter og indikatorarter. Det er stedvis mye død ved både i forhold til mengde og kontinuitet. Treslagsblandingen er dårlig, men noe innslag av furu i deler av området, men lite lauvtrær. Edle lauvtrær mangler. Gamle bartrær scorer bra. Samlet sett vurderes dette å gi verdien regionalt verdifullt.

Forekomsten av de sterkt truede artene huldrestry og lappkjuke trekker verdien av området noe opp. Særlig virker området å ha viktige kvaliteter i forhold til huldrestry som finnes en god del steder i områder og med en kjernelokalitet. Forekomst av to sårbare arter, et knippe av dødvedarter som er nær truet samt mange indikatorarter gjør at området framstår svært rikt på artsamangfold. Dårlig arrondering og lav score på enkelte av de andre elementene gjør at verdien settes til regionalt verdifullt med parentes nasjonalt verdifullt.

Spålen-Katnosa naturreservat på 18 km² grenser til verneforslaget i nord og vest. Dette gjør at verdien av områdene øker ved et ev. vern. I forhold til mangelanalyser i skogvernet (Framstad et al. 2003), oppfylles i noen grad behovet for å verne store skogområder, men det oppfylles i liten grad for rike skogtyper. Området oppfyller imidlertid mangler i forhold til områder med store og viktige forekomster av rødlistearter.

Referanser

Framstad, E., Økland, B., Bendiksen, E., Bakkestuen, V., Blom, H.H. og Brandrud, T.E. 2002. Evaluering av skogvernet i Norge. NINA Fagrapport 54:147 s.

Framstad, E., Økland, B., Bendiksen, E., Bakkestuen, V., Blom, H.H. og Brandrud, T.E. 2003. liste over prioriterte mangler ved skogvernet. NINA Oppdragsmelding 769: 9s.

Svantesson 2009. Naturvårdsinventering av skoger i Oslo Nordmark. Rapport 150 s.

Moen, A. 1999. National Atlas of Norway: Vegetation. Norwegian Mapping Authority, 1999.

NOA. 2011. Verneplan II for Eventyrskoger.

Nettadresser

www.artsdatabanken.no

www.naturbase.no

www.ngu.no

www.skogoglandskap.no

www.riksantikvaren.no

Personlige meddelelser

Rolstad, Erlend.

Bilder fra området

Myra sør for Bjørneputten. Foto: Ragnhild Heimstad, Sweco Norge AS.

Blåmerka sti går gjennom verneforslaget i nordøst. Foto: Ragnhild Heimstad, Sweco Norge AS.

Gammel granskog langs Krokløken. Foto: Ragnhild Heimstad, Sweco Norge AS.

Myrkonglesump nord for Krokløken. Foto: Ragnhild Heimstad, Sweco Norge AS.

Gammel gransumpskog ved Rolighaugen. Foto: Ragnhild Heimstad, Sweco Norge AS.

Den blåmerka stien til Katnosa går langs Storløken på et kulturminne - rester etter fordums tømmerfløting. Foto: Ragnhild Heimstad, Sweco Norge AS.

Utsikt fra Velohøgda mot sør. Foto: Ragnhild Heimstad, Sweco Norge AS.

Utsikt fra Høgflaka mot sør. Foto: Ragnhild Heimstad, Sweco Norge AS.

Svær og gammel furu ved Hundetjern. Foto: Ragnhild Heimstad, Sweco Norge AS.

Huldrestry (*Usnea longissima*) på ett grantre på ny lokalitet sørvest for Bjørneputten. Foto: Ragnhild Heimstad, Sweco Norge AS.

Nordre Tvetjerna med skiløype og kjerneområde med gammel granskog på begge sider. Bildet er tatt nordover. Foto: Frode Løset, Sweco Norge AS.

Blåmerka sti ved grensa til Spålen-Katnosareservatet på Tvetjernhøgda. Gamle beitefuruer i bakgrunnen. Foto: Frode Løset, Sweco Norge AS.

Nærbilde av huldresty vest for Bjønnputten. Foto: Frode Løset, Sweco Norge AS

Område sør for Spålen Katnosa

Areal 4318daa Naturverdi **

